

REGION
KRONOBERG

Skylttexter Spånenleden till Naturkartan

Bruntes hage omsluts av ekarnas magi

Framför dig har du Bruntes hage. Här har du och ängarna sällskap av ståtliga ekar som fungerar både som områdets bakgrund och huvudperson.

Bruntes hage har agerat skådeplats för en mängd saker. Här har det funnits en gård och en folkskola. Marken har odlats och senare använts till betesmark för hästar (därav namnet). Idag spirar den biologiska mångfalden här och ger liv och hem åt växter, djur och insekter.

I södra delen fanns gården Skrivargård och i norra delen fanns folkskolan Engaholmsskolan. Några trädgårdsbuskar skvallrar idag om dess läge och du kan också se den gamla jordkällaren.

Eken – konungens favorit

Det sägs att ekar växer i 300 år, lever i 300 år och dör i 300 år. På 1500-talet fridlystes ekar i Sverige för att bli till virke för krigsfartyg. Under stormaktstiden kunde man få dödsstraff om man högg ned ekar – de var förbehållna kungen. Men det är inte bara gamla kungar som gillar eken – den har stor betydelse för den biologiska mångfalden och är livsmiljö för ett stort antal arter. Jätteekarna är extra viktiga då de utgör livsmiljö för många hotade arter.

I Bruntes hage finns det gott om insekter vilket också gör att det finns gott om fladdermöss. En ljus sommarkväll kan du få se arterna nordisk fladdermus, dvärgfladdermus och stor fladdermus jaga insekter här.

Bruntes hage ägs och sköts av Alvesta kommun.

Brunte's meadow is embraced by the magic of the oaks

In front of you lies Brunte's Meadow. Here, you and the meadows are accompanied by majestic oaks that serve as both the backdrop and the main attraction of the area.

Brunte's Meadow has been the setting for many things. There has been a farm and a public school here. The land has been cultivated and later used as pasture for horses (hence the name).

Today, biodiversity thrives, providing life and habitat for plants, animals, and insects. In the southern part, there was the Skrivargård farm and in the northern part, there was the Engaholm School. Some garden bushes today reveal the location, and you can also see the old root cellar.

The oaks create magic

It is said that oaks grow for 300 years, live for 300 years, and die for 300 years. In the 16th century, oaks were protected in Sweden to be used as timber for warships. During the Swedish Empire, one could be sentenced to death for cutting down oaks – they were reserved for the king. But it's not only ancient kings who appreciate the oak – it plays a significant role in biodiversity and serves as a habitat for a large number of species. The giant oaks are especially important as they provide a habitat for many endangered species. Brunte's Meadow is rich in insects, which also means that there are plenty of bats. On a bright summer evening, you can spot species such as the northern bat, the common pipistrelle, and the brown long-eared bat hunting insects here.

Brunte's Meadow is owned and maintained by Alvesta Municipality.

Här ser du spåren av jättar och troll

Ser du de enorma stenarna mellan tallarna? De är svåra att missa. Det sägs att jättarna som bodde här i skogen inte stod ut med kyrkklockornas ringande. I hopp om att få slut på oljudet kastade de stora stenar mot kyrkorna.

Dessa stora stenar – som kallas för flyttblock – har med största sannolikhet inte kastats hit av jättar. De har istället fångats upp av inlandsisen och blivit liggande när inlandsisen smälte undan. Isen flyttade blocken mycket långa sträckor och kan bestå av helt andra bergarter än vad som förekommer i det omgivande landskapet.

Vad gömmer sig under stenblocken?

Troll är vanliga folktroväsen i södra och mellersta Sverige. Förr i tiden trodde man att risken att råka ut för troll var mycket stor när man vandrade runt här. Trollen bodde oftast i berget, men även under dessa stora stenblock, eller på vissa platser direkt under marken. Trollen liknade människor men kunde vara både större och mindre. Oftast stack en svans fram under byxbenet eller kjolen. Ibland förvandlade sig trollen till djur eller timmerstockar. Trollen lockade gärna till sig människor och höll dem bergtagna för en längre eller kortare tid.

Förr i tiden kunde man skrämman olydiga barn med att de riskerade bli en bortbyting hos trollen. Bortbyting var då trollen bytte ut sitt barn mot ett människobarn. Man visste att trollen hade bytt ut människobarnet mot en trollunge om barnet åt och drack glupskt men varken växte eller lärde sig att tala. Trollen kunde dock även uppträda som goda grannar och byta tjänster med människor i bygderna. Själva räknade de sig som fint folk och ville bli artigt behandlade.

Here you can see the traces of giants and trolls

Do you see the enormous stones between the pine trees? They are hard to miss. Legends say that the giants of the forest couldn't stand the sound of church bells and therefore threw these large stones at the churches to put an end to the noise.

These large stones, known as glacial erratics, were most likely not thrown here by giants but were carried by the ice sheet, ground into a more rounded shape, and then left behind when the ice melted. The ice moved the boulders over very long distances, and they may consist of completely different types of rock than those found in the surrounding landscape.

What hides under the boulders?

Trolls are common creatures in folklore in southern and central Sweden. In the past, people believed that the risk of encountering trolls was very high when wandering through the countryside. Trolls mostly lived in the mountains, but they could also be found under large boulders or in specific places just below the ground. Trolls resembled humans but could be both larger and smaller. Typically, a tail would stick

out from under their trousers or skirts. Sometimes, trolls transformed into animals or logs. Trolls liked to lure people and keep them enchanted for a longer or shorter period. In the past, misbehaving children were warned that they risked being taken by the trolls and replaced with a changeling. A changeling was when the trolls swapped their own child for a human child. Signs that the trolls had replaced the human child with their own included the child eating and drinking voraciously but not growing or learning to speak. However, trolls could also act as good neighbors and exchange services with people in the villages. They considered themselves to be noble folk and wanted to be treated with respect.

Plocka blåbär under säsong – hur mycket du vill

Längs med Spånenleden finns det massor av blåbärsställen – till höger har du ett av dem. Är du här under juli och augusti när det finns blåbär här – då får du plocka hur mycket du vill.

Ät direkt eller ta med hem – tack vare allemansrätten får du plocka så mycket att fingrarna blir blå. Svenska skogen producerar cirka 250 miljoner kilo blåbär per år.

Blåbärsris är så vanligt i Sverige att det täcker en tiondel av Sveriges yta. Av detta plockas cirka fem procent. Resterande del blir föda åt djur och fåglar eller faller till marken. Blåbär är ett av våra vanligaste bär och växer vilt i hela Norden. Blåbär trivs bäst i barrskog som denna och vill helst ha höga träd runtomkring sig – men det får inte vara för tätt.

Blåbären är oftast blådaggiga på ytan, men kan ibland vara blanksvarta och kallas då ibland för skomakarbär.

Blåbären är viktiga för naturen

Blåbär är viktig för andra arters överlevnad och är en så kallad nyckelart. Den är särskilt viktig för rådjuren under vintern då blåbärsriset är den allra viktigaste födan för dem. Bären äts även av en mängd olika fåglar.

Blåbärsriset ger även skydd för våra skogsfåglar – och när fjärilar parar sig. I riset bor insekter som sedan blir föda för andra djur i skogen. Skogens pollinatörer får nektar och pollen från blommorna. Om du är här under våren när blåbärsriset blommar kan du höra hur det riktigt surrar här i riset. Men mängden blåbärsris riskerar att minska om inte utsläppen av kväveoxider från bland annat transporter, industrin och arbetsmaskiner minskar.

Pick blueberries in season – as much as you like

Along the Spånen Trail, there are plenty of blueberry spots – to your right is one of them. If you're here during July and August when the blueberries are ripe, you're free to pick as much as you want.

If you're here in July and August when blueberries are in season, feel free to pick as much as you want. Eat them on the spot or take them home – thanks to Sweden's Right of Public Access, you can pick until your fingers turn blue.

The Swedish forests produce about 250 million kilos of blueberries each year. Of this, approximately 7 percent is harvested (four out of five Swedes engage in berry picking every year). The rest provides food for animals and birds or falls to the ground.

Blueberries are one of our most common berries and grow wild throughout the Nordic region.

These delicious berries ripen in July and August. They are usually covered with a bluish bloom on the surface, but sometimes they can be glossy black, in which case they are sometimes called "shoemaker's berries".

Blueberries are vital for nature

Blueberries are a crucial plant for the survival of other species, making them a so-called keystone species. For moose and roe deer, blueberry shrubs are an important food source. During the winter months, blueberry shrubs are the most critical food for roe deer. The berries are also eaten by a variety of birds.

Blueberry shrubs provide shelter for forest birds and are a safe place for butterflies to mate. Insects live among the shrubs, becoming food for other forest animals. Some insects depend on the nectar of the blueberry flowers. However, the amount of blueberry shrubs in Sweden is at risk of declining if emissions of nitrogen oxides from transportation, industry, and machinery are not reduced.

Liten, skör och alldeles ljuvlig – Smålands Linnea

Om du går uppför backen här och letar lite på marken så hittar du bladslingor av Linnea – Smålands landskapsblomma. Är du här under juni–juli kan du se själva blomman – små ljusrosa klockor som sticker upp en decimeter ovanför marken.

När den inte blommar är den svårare att hitta. Bladen är små och runda och växten bildar långa revor längs marken. Linnean kan slingra sig över stubbar och liggande stammar. Efter blomningen utvecklas klibbiga och håriga frukter som lätt fastnar på djur som passerar. På så vis kan Linnean sprida sina frön långa sträckor.

Linnean är mindre vanlig i de södra delarna av Sverige men finns annars i hela landet. Den trivs bäst i äldre mossiga skogar med halvskuggig mark, i skogskanter mot öppen mark eller på heddar.

Arten kallades förr för giktgräs eftersom te gjort på växten ansågs bota gikt – en akut ledinflammation. Dessutom trodde man att ett omslag med nylockad Linnea kunde bota ledvärk och utslag.

Carl von Linnés älskade blomma

Linnea var Carl von Linnés favoritblomma och han lät sig ofta avbildas med en Linnea i handen. Linné var så förtjust i arten att han till och med tog med Linnean på sin vapensköld.

Small, delicate, and absolutely lovely – the Linnaea

If you walk up the hill here and look closely at the ground, you'll find the creeping stems of the Linnaea – the provincial flower of Småland.

The Linnaea blooms in June and July, and its flowers look like small, pale pink bells that rise about ten centimeters above the ground. When it's not in bloom, it's harder to spot. The leaves are small and round, and the plant forms long runners along the ground. The Linnaea can wind over stumps and fallen logs. After blooming, sticky and hairy fruits develop that easily attach to passing animals, helping the Linnaea spread its seeds over long distances.

The Linnaea is less common in the southern parts of Sweden but can be found throughout the rest of the country. It thrives best in older, mossy forests with semi-shaded ground, at forest edges bordering open land, or on heaths. The plant was once called "goutweed" because tea made from it was believed to cure gout – an acute joint

inflammation. Compresses made with freshly picked Linnaea were also believed to relieve joint pain and rashes.

Carl von Linné's beloved flower

Linnaea was Carl von Linné's favorite flower, and he often had himself depicted holding a Linnaea in his hand. Linné was so fond of the species that he even included it on his coat of arms.

Livet över och under vattenytan i sjön Spånen

Den sjö som namngett denna vandringsled – Spånenleden – agerar hem åt många arter, såsom abborre, mört, fiskgjuse, gräsand och gråtrut.

I slutet av 1800-talet rensades sjöns utlopp och medelvattenståndet sänktes med över en meter. Medeldjupet ligger idag på drygt två meter. Sjön har en omsättningstid på drygt ett år. Med omsättningstiden menas den tid det tar för vattnet i hela sjön att bytas ut.

Spånen vatten har en relativt låg motståndskraft mot försurning. För att inte pH-värdet ska bli för lågt kalkas Spånen regelbundet med båt – annars trivs inte djurlivet här. I sjön kan du hitta fiskarter som abborre, gädda, lake, mört och sutare.

Fåglar i och kring sjön Spånen

Här häckar fåglar som storlom, fiskgjuse, storskrake, gräsand, knipa, drillsnäppa, fisktärna, fiskmås och gråtrut. Kring sjön kan du även se större hackspett, sparvuggla, spillkråka, gröngöling, nattskär, blåmes och talgoxe.

Fiskgjusen är en medelstor rovfågel med långa vingar. Den äter inget annat än fisk som den störtdyker efter i vattenytan. Fisken fångas med klorna och fiskgjusen flyger sedan iväg till ett lämpligt ställe för att äta upp bytet. Fiskgjusen känns igen på sin ljusa undersida och hjässa i kontrast mot den mörka kroppen. Du kan ofta se den sitta och vila i toppen av ett träd.

Storlommen lever i huvudsak av fisk, men kan även ta kräftor när den kommer åt. Under sena vårkvällar och nätter kan man höra dess melankoliska rop som låter som ett starkt klagande, utdraget skri. Förr i tiden ansågs storlommens rop förebåda olyckor eller regn.

Drillsnäppan är vår mest utbredda och talrikaste snäppa som ofta är den enda vadaren man ser vid insjöar. Den går med lite hukad ställning och konstant vippande bakkropp vid grunda steniga stränder där den letar efter något ätbart som insekter och kräftdjur.

Life above and below the surface of Lake Spånen

The lake that has given its name to this hiking trail – Spånen trail – serves as home to many species, including perch, roach, osprey, mallard, and herring gull.

In the late 1800s, the lake's outflow was cleared, causing the average water level to drop by more than a meter. Today, the average depth is just over 2 meters. The lake

has a turnover time of just over a year, meaning it takes that long for all the water in the lake to be replaced. The water in Spånen has relatively low resistance to acidification, so it is regularly limed by boat to prevent the pH from dropping too low, which would harm the aquatic life. Fish species found in the lake include perch, pike, burbot, roach, and tench.

Birds in and around Lake Spånen

Birds such as the common loon, osprey, goosander, mallard, common goldeneye, common sandpiper, common tern, black-headed gull, and herring gull nest here.

Around the lake, you might also spot the great spotted woodpecker, Eurasian pygmy owl, black woodpecker, green woodpecker, nightjar, blue tit, great tit, and wren.

The osprey is a medium-sized bird of prey with long wings. It feeds exclusively on fish, which it dives for at the water's surface. The osprey catches its prey with its talons and then flies off to a suitable perch to eat it. The osprey is recognizable by its light underside and crown in contrast to its dark body. It is often seen resting at the top of a tree.

The common loon primarily feeds on fish but will also take crayfish when available. During late spring evenings and nights, you can hear its melancholic calls, which sound like a loud, plaintive wail. In the past, the loon's call was thought to foretell bad luck or rain.

The common sandpiper is our most widespread and numerous sandpiper and is often the only wader you'll see by inland lakes. It walks with a slightly hunched posture and constantly bobbing tail along shallow, rocky shores, where it wades in search of food like insects and crustaceans.

Ljusstakar, kattungars trampdynor och miniälghorn i skogen

Nu befinner du dig vid sjön Spånens norra del. Här i skogen kan du hitta spännande svampar. En svamp ser ut som pampiga ljusstakar, en annan som trampdynor på en liten kattunge och en tredje ser ut som älghorn i miniatyrformat.

OBS! Detta är inga matsvampar. Om du vill plocka svamp för att äta är det mycket viktigt att du bara plockar svampar som du säkert känner igen.

Pampiga ljusstakar på fallna träd

Svampen som ser ut som ljusstakar heter kandelabersvamp och är relativt lätt att hitta – den finns här från försommaren till sen höst. Den är 3–15 cm hög och växer på fallna träd, oftast aspar men ibland på gran och björk.

Från trampdyna till hjärna och skål

Du kan hitta svampen violett geléskål här – en blålila svamp som oftast växer på björkstubbar. Den växer så tätt att den bildar en matta på sin växtplats. Till en början ser det ut som en samling små trampdynor från kattungar. När den har vuxit till sig ser den nästan ut som en hjärna – och senare som skålar.

Håriga älghorn i miniatyr

Den tredje svampen heter stubbhorn och ser ibland ut som pyttesmå älghorn. Den är svart nedtill och hårig och vitpuddrad upptill och är 2–15 cm höga. Den finns här året runt.

När du väl har lagt märke till denna lilla svamp – som lätt kan misstas för en lav – börjar du se den överallt. Den växer ofta på stubbar och hjälper skogen att bryta ner träd som har dött.

Candelabras, kitten paw pads, and miniature elk antlers in the forest

You are now at the northern part of Lake Spånen. In this forest, you can find some fascinating mushrooms. One looks like grand candelabras, another like the paw pads of a small kitten, and a third resembles miniature elk antlers.

Note! These are not edible mushrooms. Only pick and eat mushrooms that you are completely sure are not poisonous.

Grand candelabras on fallen trees

The mushroom that looks like candelabras is called candelabrum coral fungus and is relatively easy to find—it can be seen here from early summer to late fall. It stands 3–15 cm tall and grows on fallen trees, usually aspens but sometimes spruces and birches.

From paw pads to brain and bowl

You can find the violet jelly disc mushroom here—a blue-purple fungus that usually grows on birch stumps. It grows so densely that it forms a carpet over its growing area. At first, it looks like a collection of tiny kitten paw pads. When it grows larger, it almost resembles a brain—and later, bowls.

Hairy miniature elk antlers

The third mushroom is called stag's horn fungus and sometimes looks like tiny elk antlers. It is black at the base, hairy, and white-powdered at the top, standing 2–15 cm tall. It can be found year-round.

Once you've noticed this small mushroom—which can easily be mistaken for lichen—you'll start seeing it everywhere. It often grows on stumps and helps the forest break down dead trees.

Det finns 75 Cheopspyramider i Småland

Du hör kanske bilar och lastbilar susa förbi här bredvid på väg 25. I kontrast till trafiken finns här något typiskt småländskt som skvallrar om en tid när det inte var lika lätt som idag att förflytta sig. Och inte heller var det lätt att flytta en sten.

Du som vandrar Spånenleden har kanske lagt märke till de många stenmurar som finns längs leden. Stenmurarna är resultatet av mödosamt slit i en tid långt innan dagens lantbruksmaskiner. Vinterns tjäle förde upp nya stenar till ytan varje vår – hur många som än hade tagits bort året innan. Smålands stenmurar bär på tusentals berättelser om överlevnad.

Bara i Småland innehåller stenmurarna mer än 200 miljoner kubikmeter sten – tillräckligt med material för 75 Cheopspyramider.

I Kronoberg ligger så mycket stenmurar att de skulle räcka en tredjedels varv runt jorden. En kubikmeter sten väger cirka 2 ton. Alla stenar har lagts dit för hand utan hjälp av maskiner.

Idag är stenmurarna skyddade genom det så kallade biotopskyddet. Det innebär att de inte får skadas eller tas bort. Stenmurarna är viktiga livsmiljöer för många djur och växter. Längs dem kan smådjur, insekter och växter sprida sig över odlingslandskapet.

Stenmurarna definierar Smålands historia – såväl den riktiga som fiktiva

Spånenleden går genom Alvestas södra villaområde. På Engagatan, ett par hundra meter väster om Spånenledens sträckning, ligger ett vackert vitt hus med bruna och gröna snickerier: Villa Bris. Där bodde Vilhelm Moberg under några år – författaren som tog smålänningarnas slit till svenskarnas hjärtan genom romansviten Utvandrarserien. Han beskrev det eländiga livet i det fattiga Småland, ”Stenriket”, och skildrade det slit som krävdes för att bruka den steniga jorden – något som till slut tvingade bonden Nils att överlämna gården Korpamoen till sonen Karl-Oskar, efter att en stor sten krossat hans lårben. Men efter många år av svält och en växande familj att försörja, stod Karl-Oskar och hans älskade Kristina inte längre ut – och lämnade Sverige för hoppet om ett bättre liv i Amerika. Totalt utvandrade 250 000 smålänningar till Amerika åren 1846–1930.

There are 75 Cheops pyramids in Småland

You might hear cars and trucks whizzing by here next to Road 25. In contrast to the traffic, there is something typically Smålandish here that hints at a time when it wasn't as easy to move around as it is today. Nor was it easy to move a stone.

As you walk along the Spånen trail, you may have noticed the many stone walls lining the path. These stone walls are the result of arduous labor from a time long before today's agricultural machinery. Every spring, the frost would bring new stones to the surface—no matter how many had been removed the year before. Småland's stone walls carry thousands of stories of survival. In Småland alone, the stone walls contain more than 200 million cubic meters of stone—enough material for 75 Cheops pyramids. In Kronoberg, there are so many stone walls that they would stretch a third of the way around the earth. One cubic meter of stone weighs about 2 tons. All the stones were placed there by hand without the help of machines.

Today, the stone walls are protected under what is called biotope protection. This means they cannot be damaged or removed. The stone walls are important habitats for many animals and plants.

Along them, small animals, insects, and plants can spread across the agricultural landscape.

The stone walls define Småland's history—both real and fictional

The Spånenleden passes through the southern residential area of Alvesta. On Engagatan, a few hundred meters west of the trail's route, stands a beautiful white house with brown and green woodwork: Villa Bris. Vilhelm Moberg lived there for a few years—the author who brought the hard life of the Småland people into the hearts of Swedes through his novel series *The Emigrants*. In the book *The Emigrants*, Moberg described the wretched life in impoverished Småland—"The Kingdom of Stone." He depicted the toil required to farm the stony land in the parish of Ljuder—something that eventually forced the farmer Nils to hand over the farm Korpamoen to his son Karl-Oskar after a large stone crushed his thigh. After many years of starvation and with a growing family to support, Karl-Oskar and his beloved Kristina could no longer endure it—they left Sweden in search of hope for a better life in America.

Spåningslanda – en plats som ger ledtrådar om livet förr

Du står nu på historisk mark. Här levde människor för tusentals år sedan och brukade jorden under dina fötter som odlingsmark.

Denna miljö är något som kallas för kulturmiljö av riksintresse. Miljön berättar om livet förr genom spåren som går att uppleva i dagens landskap, och därmed en del av landets kulturhistoria. I Spåningslanda finns många fornlämningar som ger oss ledtrådar om hur livet var för de som bodde här och vad som var viktigt för dem. Här har det bott människor redan under bronsåldern (1 800–500 år f. Kr.).

I Spåningslanda kan du hitta olika typer av stenrösen. Du behöver inte vara expert för att upptäcka dem. De är iögonfallande – stora högar med många rundade stenar.

Gravrösen har antagligen varit ännu större än vad de är idag – de byggdes för att synas på håll. Oftast var det människor med makt och inflytande som fick sin sista viloplats i ett gravröse. Många gravar innehåller även föremål. Ett av gravrösen på platsen har undersökts, och i rösets brandlager har man hittat spår efter den döde, som troligen har kremerats. Bland fynden finns spjutspetsar, järnknivar och en svärds klinga.

Här har det funnits ett säteri

Under medeltiden omvandlades Spåningslanda till en by med tre gårdar. Under 1600-talet låg dessa till grund för bildandet av ett säteri, en större gård där en adelsman bodde och som var befriad från skatt. Här bodde häradshövdingen Lindegren. Säteriet var dock kortlivat och delades snart upp i tre gårdar igen efter att Lindegrens arvinge, svärsonen Axel Behmer, trasslat till affärerna. Spåren från säteriet är tyvärr borta idag.

Idag finns två av gårdarna kvar: Norregården och Mellangården. Om du vandrar Spånenleden medsols kommer du snart passera en av gårdarna: Norregården, som idag är en hästgård med ridskola. På samma plats som säteriet hade sina kalvar anlades på 1930-talet Spånens badplats. Spåren från förr fortsätter även motsols – kanske kommer du skymta den stensättning där man på 1920-talet hittade ett järnsvärd och två spjutspetsar av järn.

Spåningslanda – a place offering clues about life in the past

You are now standing on historic ground. People lived here thousands of years ago, using the land beneath your feet for cultivation.

This area is something known as a cultural environment of national interest. The environment tells the story of past life through the traces that can be experienced in today's landscape, and thus forms part of the country's cultural history. In Spåningslanda, there are many ancient remains that give us clues about how life was for those who lived here and what was important to them. People have lived here since the Bronze Age (1,800–500 BC).

You can find various types of stone cairns in Spåningslanda. You don't need to be an expert to spot them; they are striking – large mounds made up of many rounded stones.

The burial cairns were likely even larger than they are today, constructed to be visible from afar. These are grave monuments where someone may be buried. Often, those who were laid to rest in a burial cairn were people of power and influence. Many graves also contain objects. One of the burial cairns here has been excavated, and artifacts were found in the burnt layer of the cairn. This burnt layer suggests that the deceased was cremated. Among the finds were spearheads, iron knife blades, and a sword blade.

The Manor That Left No Traces

During the Middle Ages, Spåningslanda transformed into a village with three farms, which in the 1600s became the foundation for the establishment of a manor – a large estate where a nobleman lived and which was exempt from taxes. However, this did not last long, and the manor was eventually divided into three farms. Today, only two of these farms remain: Norregården and Mellangården. Unfortunately, no traces of the manor are left today.

Today, two of the farms remain: Norregården and Mellangården. If you hike the Spånen Trail clockwise, you will soon pass one of the farms: Norregården, which is now a horse farm with a riding school. On the same spot where the manor kept its calves, Spånen's swimming area was established in the 1930s. The traces of the past continue counterclockwise as well – you might catch a glimpse of the stone setting where, in the 1920s, an iron sword and two iron spearheads were found.

Text om allemansrätten finns med på samtliga skyltar

Hur gör jag allemansrätt?

Allemansrätten är en unik möjlighet som gör att vi alla kan röra oss fritt i naturen. Den bygger på att vi tillsammans tar ansvar. Vi gör allemansrätt när vi visar hänsyn till djur, natur, markägare och medmänniskor. Njut av naturen men lämna inga spår.

How do I exercise my right of public access?

The Right of Public Access is a unique opportunity that allows all of us to move freely in Swedish nature. It is based on common responsibility. We exercise the Right of Public Access when we show consideration to animals, nature, landowners and our fellow human beings. Enjoy nature but leave no trace.